

אור ל-ד שבט ס"ט – ווארט גלעד-דוד הרמן ואליטל-רוזה בורשטיין – כפ"ח

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א¹

ניגנו ניגון הכנה.

החתן חזר מאמר "באתי לגני" ד' שבט תשמ"ח ונגנו עוד כמה ניגונים.

א. איחוד העולמות

לחיים לחיים, מזל טוב לכולם.

קודם שמענו מהאבא של גלעד שהוא מאחל לגלעד שיזכה ללכת בשני עולמות. רצינו לפתוח בזה – זה דבר חשוב מאד. גם אנחנו מאחלים אותו דבר, אבל בסגנון קצת אחר. גם אנחנו מכירים את הכשרונות של גלעד, ואנחנו מאחלים לו ולכלתו שיזכו לאחד את כל העולמות. כשמדברים על עולמות יש כל מיני, בקבלה יש אצילות-בריאה-יצירה-עשיה, ארבעה עולמות, ויש מאמר חז"ל שיש בחיי האדם שבעה עולמות (שבע תקופות בחיים). יש גם המושגים המקובלים של שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא, ובעולם הבא יש גם הרבה מדרגות. המושג עולם, ועולמות רבים, הוא רב-גוני מאד. אבל כאן הכוונה היתה שיש עולם התורה ועולם המדע, עולם שכל האנושות נהנית מהשגיו, מהטכנולוגיה וכו'. כולנו נהנים מזה, אז לכאורה גם כולנו אסירי תודה שיש טכנולוגיה, מדע וידע. זה נכון מאד, רק שאנחנו חותרים – זה דבר שגלעד שמע הרבה, ואנחנו מקוים שימשיך לחתור לכך – לאחד את שני העולמות לגמרי. המדע חותר תמיד לאחדות – זו הגישה היהודית, והגישה שהמדענים הדגולים חפשו, לאחד את הכל. כך אנו היהודים, שאומרים פעמיים ביום "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", היעד שלנו זה אחדות. אנחנו רוצים לא רק שני עולמות שהאדם עובר מאחד לשני, מטייל חפשי ביניהם, אלא יש כח לגלעד – ולכל יהודי, עמך כולם חכמים ונבונים ויודעים – שזה יהיה עולם אחד, תורה ומדע זה דבר אחד. זה האתגר של הדור שלנו – זה לא היה קודם. גם איש תורה מהדורות הקודמים יסכים עם ההגדרה של שני עולמות. גם איש חרדי לא יתנגד לכך שנדבר על שני עולמות. אבל האתגר של הדור שלנו שזה לא יהיה שני עולמות, שהכל יהיה אחד. כל המושגים והואריאציות של עולמות למיניהם, אנחנו חותרים שהכל יהיה אחד. אנחנו מקוים שגלעד יתרום תרומה חשובה לאיחוד העולמות. כך ראינו לנכון לפתוח – בדברי האבא.

ב. רמזי החתן והכלה – פרצוף 419

נתחיל עם כמה משחקי גימטריאות עם שמות החתן והכלה, ואחר כך נעבור לתוכן שבהשגח"פ ממש קשור לנושא הזה – משהו שהחתן והכלה קבלו תשובה כשכתבו מכתב ביחד לרבי והכניסו באקראי לכרך של אגרות קדש, ופתחו לראות באיזה ענין זה נפל בהשגחה פרטית (כמו גורל). זה נפל על משהו מאד מענין, על הנושא של איחוד התורה והמדע – ומיד אמרתי לגלעד שזה מאד מתאים לך. זה תשובה לסטודנטים ששאלו את הרבי ביחס ללימוד המדעים ואיך זה הולך ביחד עם אמונה בה'. תיכף נגיע לזה, אך כמו שאמרנו נפתח עם כמה רמזים.

כשהחתן והכלה כתבו את המכתב לבקש ברכה כתבו את השמות המלאים, שודאי יופיעו בהזמנה לחתונה, ורק אז ראיתי שלחתן קוראים גלעד-דוד ולכלה אליטל-רוזה (לא ידעתי שלשניהם יש שני שמות). אם כן, המערך המלא כאן זה

¹ נרשם על ידי איתאל גלעדי, עם השלמות הרב אחרי השיעור. לא מוגה.

גלעד-דוד ואליטל-רוזה. אם תעשו את החשבון של הכל תראו שהמספר שלהם זה 419. המספר הזה, לא פחות ולא יותר, הוא הגימטריא של המלה שעכשיו דברנו עליה – **אחדות**. גימטריא מאד יפה לחו"כ שכעת הולכים ביחד להקים בית נאמן בישראל. השאיפה שלהם זה באמת להשיג את האחדות – גם אחדות ביניהם, כמו שהתורה אומרת על כל חתן וכלה, "והיו לבשר אחד", ועיקר האחדות זה האהבה, לכן **אחד** עולה **אהבה**, אבל באופקים היותר רחבים זה שמתוך האחדות בפנים, בבית, מצליחים לפעול אחדות גם בסביבה, אחדות בעולם, אחדות בין התורה והמדע – אחדות. זו הנקודה היהודית, היעד שלנו זה אחדות, וזה בדיוק השמות שלהם.

אמרנו שזה משחק, כי יש הרבה מילים וביטויים שיכולים להיות שוים אותו דבר. לכן החכמה כאן – יש חכמה, חוץ מזה שכל דבר עולה כמו משהו אחר – זה לקחת מכלול של דברים שוים, להתבונן בקשר ביניהם, ולעשות איזה סדר לדברים. בלשון הקבלה הסדר הזה הוא פרצוף. תלוי כמה דברים יש, למשל כעת נעבוד על שבעה דברים שונים – מודל של שבע. אם יש שבע, חוץ מזה שזה מספר חביב אצלנו בתורה, "כל השביעין חביבין", המודל של השבע זה מדות הלב. יש שבעה רגשות בלב. זה כמו שבעת ימי בראשית – ה' בורא את העולם ברגש, ולכן בורא אותו בשבעה ימים. נעשה את זה לפי הסדר, ובקיצור יחסית, ויש אחד שנרצה להדגיש כי יש בו חידוש.

חסד: אחדות. אם יש אהבה, שהיא פנימיות החסד, אפשר להגיע לאחדות, כנ"ל. חסד שייך לאברהם, "חסד לאברהם", ויש בו גם פסוק "אחד היה אברהם" – גם במובן של אחדות, שהוא אחד, וגם במובן הזה שהוא כבר חתן לאחדות, לחיבור שמים וארץ. בו נאמר "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם" (ולא אל העולם), להגיד שיש אחדות בין ה' לעולם וזה לא שני דברים.

גבורה: עכשיו נאמר משהו קצת עמוק בקבלה, רק למביני דבר קצת. השרש של המדות זה בפנימיות הכתר, עתיק יומין, ששמה שבע המדות של עתיק יומין מתלבשים במה שנקרא שבעה תיקוני גלגלתא של אריך אנפין (זה רק מילים, שלא צריך להבין כרגע, אבל זה חשוב בשביל הגימטריא השניה). הגימטריא השניה זה **מקור חכמה** (ביטוי שמופיע פעם אחת בתנ"ך – "מים עמוקים דברי פי איש נחל נובע מקור חכמה"). למה השתמשנו במילים של הקבלה? כי כתוב שמקור החכמה זה בגבורה דעתיק שמתלבשת בחכמה דאריך. זה מילים, אבל להסביר פשוט – גבורה זה יכולת הצמצום, יכולת להתמקד. השכל החד, כמו מי שמוכשר במתמטיקה, מאיפה זה בא? מגבורה. לכן אנשים שטובים במתמטיקה גם אמורים להיות גבורים בכל מיני תחומים. לפי הקבלה זה הולך יחד, כי מקור חכמה זה גבורה דעתיק, הגבורה הכי גבוהה שיש. לכן אנחנו שמים את הביטוי מקור חכמה כנגד הגבורה. קבלה זה להקביל, ומקבילים מקור חכמה לגבורה.

תפארת: זה הכי חשוב מכולם, אז רק נאמר אותו, ואחר כך נחזור אליו אחרי כולם. יש ביטוי בספר איוב של שלש מילים – "יגיד עליו רעו", שהרע, החבר, יגיד עליו. מה בדיוק הפירוש של זה? נחזור לקמן, אבל זה עוד גימטריא. אם כן, גם לחתן ולכלה יש מסר עמוק טמון בתוך המילים האלה, "יגיד עליו רעו", וזה שייך לכל חתן וכלה, אבל לא כל חתן וכלה שוים את זה. הם שוים את זה ממש. אם רוצים אחר כך לכתוב איזה מאמר קצר של רעיון, השם הקצר הכי טוב למאמר של שכינה ביניהם מהחלק הזה של הערב הוא "יגיד עליו רעו".

נצח: יש ביטוי שאנחנו אוהבים, בעיקר שיוצאים כעת מחנוכה לקראת פורים – בחנוכה מדליקים נרות, והאשה מדליקה נרות בכל שבת. כשמתבוננים על הנר, השלהבת רוקדת. כתוב שיש שמונה נרות כנגד שמונה הנימים של כינורו של משיח ("נר הוי' [= כנור] נשמת אדם"), וכשמסתכלים על הנר שומעים גם איזה ניגון. אז נר ר"ת נגון רקוד, ו-נגון רקוד – גם עולה 419. מנצח ומטה זה דברים מעשיים, הדבר המעשי הראשון שיהיה בבית הרבה נגון ורקוד, וממילא יהיה הרבה אור ונר של קדושה. נצח הוא לשון למנצח, הוא המנצח על התזמורת בנפש ובעולם.

הוד: אחר כך יש דבר ששייך לט"ו בשבט, בו חוגגים את ראש השנה לאילנות, ובעיקר משבחים את בורא עולם על המינים שברא בארץ ישראל, ואחד מהם הוא הרמון. הרמון הוא החמישי בשבעת המינים, כנגד ההוד. הרמון קשור לכל היהודים בעולם, מהכי צדיק עד הכי ההיפך, כי גם יהודי שלא שומר תורה ומצוות בכלל, הכי רחוק, אין לך יהודי שלא מלא מצוות כרמון. רמון אמיתי, מקורי, אם סופרים את הגרעינים שלו יש בו **תריג** גרגרים – בדוק ומנוסה – כמנין המצוות, ואין יהודי שלא מלא מצוות כרמון. יש ביטוי בשה"ש, שהוא גם שם של ספר חסידות עמוק – מהגימטריא נראה מה החתן והכלה צריכים ללמוד יחד – **"פלא הרמון"**. חז"ל דורשים את "רקתך [המצח] כפלא הרמון" שאפילו ריקנים שבך (למראית עין) מלאים מצוות כרמון. זה הביטוי הבא, פלא הרמון, כנגד ההוד, וזה שם של ספר, ספרי רבי הלל מפאריטש זצ"ל, שמומלץ שהחוכ"כ ילמדו אותם.

יסוד: הביטוי הבא שייך ל"צדיק יסוד עולם", שכל זוג שמקים בית בישראל צריך להתקשר לצדיק יסוד עולם – הוא השדכן האמיתי שעושה את הקשר, לכן כתוב **"שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו"** ר"ת **שידוך** כנודע. השדכן קוראים לו צדיק הדור, בכל דור. שמענו את זה גם במאמר שהחתן חזר, שבכל דור יש צדיקי הדור בכלל וחד בדרא בפרט, שהוא צדיק הדור. **צדיק הדור = אחדות**, סימן שבאמצעות ההתקשרות לצדיק הדור אפשר להגיע לאחדות בפנים, בבית, וגם בחוץ.

מלכות: המלכות זו האשה, הכלה עצמה. החתן אמר בהשגח"פ מאמר **"באתי לגני אחתי כלה"**. המלה האחרונה הכי דומה לראשונה, רק מחברים את ה-דו של **אחדות** לאות אחת – **"אחתי"**. אם כן, החתן והכלה שלנו הם אחדות, והכינוי הכי בסיסי של הכלה זה **"אחתי"** – אחר כך יש עוד ביטויים, רעיתי יונתי תמתי – אבל הבסיס של הכל זה אחדות. אפילו בלי הגימטריא, אח ואחות זה לשון אחד, לשון איחוי ולשון אחדות (פעם אחת בתנ"ך כתוב אחד בלי ד, אח). **"באתי לגני אחתי כלה"** – זה באתי למלכות.

אם כן, עברנו שבעה רמזים של החוכ"כ: אחדות, מקור חכמה, יגיד עליו רעו, נגון רקוד, צדיק הדור, אחתי. יש כאן הרבה מה להתבונן וליישם את ההתבוננות הזאת במשך השנים הבאות.

ג. "יגיד על רעו"

אמרנו שהכי חשוב לנו הערב זה הביטוי **"יגיד עליו רעו"**. ננסה להסביר גם את זה בקלות ובפשטות. הפשט הוא שלפני שיש גשם – שם איוב מדבר על ירידת הגשם – יש רעמים, והרעם בא לאחר הברק. אם יש ברק ורעם, או רק רעם, אז ודאי וודאי – בטוח – שעוד מעט ירד גשם. כלומר, הברק, ועוד יותר הרעם, הוא עד שמבשר – כמו אליהו הנביא שבא לבשר את הגאולה – שעוד מעט תבוא גאולה פורתא לעולם. לפי חז"ל ירידת גשם זה גאולה קטנה לעולם הזה. ומי מבשר את הגשם (כמו שאלהו הנביא מבשר את הגאולה)? **"רעו"**. הפשט כאן ש"עליו" זה על הגשם, ומי **"יגיד עליו"**? מי יבשר שהולך להיות גשם? **"רעו" הרעם**. זה דימוי יפה, שהוא הפשט של הפסוק. הפשט זה הרעם, אבל יש כמה מפרשים שאומרים שהרעם בא עם ברק – הברק נראה לפני שמיעת הרעם, בגלל שמהירות האור יותר ממהירות הקול. אם כי שיצאו ביחד, בעת ובעונה אחת, אבל החויה זה קודם הברק ואז הרעם.

נדבר רק על הברק והרעם: **ברק רעם = ברית**. כתוב שיחוד הברק והרעם לפני הגשם זה סוד תיקון הברית. ברק-רעם זה גם **"תרין ריעין"** – כתוב **"יגיד עליו רעו"**, לשון יחיד, אבל לפי המפרשים זה בעצם כולל **"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"**, שזה הברק והרעם. הברק והרעם זה החתן והכלה בשרש, באבא ואמא (כאבא ואמא לפי הקבלה). החתן מבריק, ודאי האבא יסכים, אז הוא הברק כאן. כתוב על אבא ואמא **"כחדא נפקין כחדא שריין"** – יוצאים כאחד ושורים כאחד. זה דבר פשוט לפי המדע היום, שבעצם הברק והרעם יוצאים כאחד, רק שהחיה שלנו שהם לא כאחד, בגלל הפרשי המהירות

בין האור והקול. אבל "כחדא נפקין כחדא שריין", זה לשון הזהר על הברק והרעם. אם הברק זה לחדש חידושי תורה, או גם חידושים שמחברים ומקבילים תורה ומדע, אז הרעם זה גם היכולת שהעולם ישמע את זה. רעמים זה פרסום. כל הברקות החתן יגיעו לעולם בזכות הכלה – זה כלה טובה, שהיא משמיעה את הברקות של החתן. היא מסוגלת. הכל זה כאן ברוחניות, אבל היא הרעם של הברק, והרעם זה באמת המבשר הקרוב של הגשם.

מה זה הגשם? זה הילדים, הזרעא חייא וקיימא, הזרע שיורד לעולם. המטר הוא המטרה. גשם זה הגשמה, זה גם להתחתן (פעם בקיבוצים היו קוראים לחתונה "הגשמה"). הגשמה זה גשם, זה גשמיות. גשמיות כוללת שלש ברכות – בני (בנים) חיי (בריאות) ומזוני (פרנסה טובה). כל זה גשם – משפחה ברוכת ילדים, הרבה בריאות, ופרנסה טובה. מי מבשר זאת? הרעם, אבל אין רעם בלי ברק. אמרנו שגשם זה גם גאולה פורתא, וזה מבשר את הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו. לכן אנשים כאן בארץ בדורות האחרונים ראו בברכת הגשמיות בארץ סימן של גאולה. כנראה זה לא מספיק, צריך להוסיף עוד משהו כדי שהעם יזכה לגאולה האמיתית והשלמה, אבל יש ודאי הרבה מאמרי חז"ל שברכה בגשמיות זה סימן שה' רוצה ומוכן להביא את הגאולה השלמה לעולם. לא רק גאולה בגשמיות, אלא שמתוך הגשמיות הגאולה תצמח בכל המישורים ובכל העולמות. אם כן, יש כאן סדר של הבשורות – הברק מבשר את הרעם, הרעם מבשר את הגשם, הגשם מבשר את הגאולה. **ברק רעם גשם גאולה** = 1000, אלף אורות, השלמות של מתן תורה. כתוב שכאשר משה רבינו קבל את התורה קבל אלף אורות. מה זה לבשר? אותו שרש בעברית של בשר. על חתן וכלה כתוב "ודבק באשתו והיו לבשר אחד", "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת". כתוב שבשר זה לשון בשורה, כמו שאליהו הנביא מבשר את הגאולה, "על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון".

אחדות = יגיד עליו רעו, שהרע מבשר את הרע. אם כן, כאילו נאמר שהחתן כאן מבשר את הכלה – זה על פי פשוט, שהברק מבשר את הרעם – אבל הרעם מבשר את הילדים, את הגשם (עיקר פשט הפסוק), והילדים מבשרים את הגאולה האמיתית לעם ישראל. כתוב שמישיח יבוא כאשר יכלו כל הנשמות שבגוף – כאשר כל הנשמות שצריכות להוולד לעולם הזה יוולדו, אז יבוא משיח. להוליד כמה שיותר ילדים זה מאד משיחי. בכל אופן, כל אחד מבשר את השני. זה צריך להיות הראש. מה זה מבשר? כעת לא מכירים את המשיח, ולבשר זה לחשוף מציאות נעלמת. החתן צריך לבשר את הכלה והכלה את החתן והם את ילדי המשפחה וכך הלאה. אם כל אחד מבשר את השני – אז יש אחדות, "והיו לבשר אחד". עם הכח של "יגיד עליו רעו" מגיעים לאחדות. זה הווארט בקיצור. יגיד עליו רעו, שזה שכל שלב מבשר את השלב הבא, והכל לקראת הגאולה, זה הכל מתחיל מאיש ואשה, מאחדות.

עד כאן החלק הראשון, שבע הגימטריאות של השמות שלהם, שהעיקר זה אחדות. שיזכו קודם כל לאחדות, ומתוך זה לכל שאר הרמזים והברכות.

לחיים לחיים!

ד. סיבוב השמש והארץ – "נקבה תסובב גבר"

אמרנו שכאשר החתן והכלה כתבו לרבי היה מכתב על תורה ומדע. היו בעצם שני מכתבים: הראשון היה תשובה לסטודנטים, שלא פחות ולא יותר בקשו מהרבי שיוכיח להם שיש בורא עולם. המכתב השני היה למישהו ששאל את השאלה המפורסמת, הידועה, מה מסתובב סביב מה – השמש סביב כדור הארץ או להיפך. לגבי השאלה השנייה הרבי אמר, לפי היחסיות הכללית, שזה רק ענין של נוסחאות, אבל אין הכרעה אמיתית, ולכן אין שום בעיה עם מה שכתוב בתורה שלפי החושים שלנו השמש מסתובבת סביב הארץ (יש בתורה גם שהארץ מסתובבת סביב השמש, בעיקר בזהר, אבל ברוב המקומות זה שהשמש מסתובבת סביב הארץ, כמו שאנו רואים). הרבי כותב שם דבר שכל מדען רציני צריך לדעת, שהגם

שיותר קל לכתוב הנוסחאות שהארץ מסתובבת סביב השמש, אבל נכון באותה מדה שהשמש מסתובבת סביב הארץ, ויש גם אפשרות שלישית – ששניהם מסתובבים אחד סביב השני בו זמנית. האפשרות השלישית הכי מעניינת.

הם כתבו בענין של חתונה, אז אמרנו שהשמש זה משל של חתן והארץ זה משל של כלה (בהרבה פסוקים וכו'). הפסוק אומר ש"חדשה אני בורא בארץ נקבה תסובב גבר" – שהארץ תסובב סביב השמש. בחושים הגשמיים אנו רואים בפשטות שהשמש סובבת את הארץ, אבל "חדשה אני בורא בארץ נקבה תסובב גבר", שיראו בגלוי שהארץ מסתובבת סביב השמש. אם כן, יש כאן פסוק עם רמז מובהק לשינוי ההשקפה במאות השנים האחרונות. בכל אופן, לגבי האמת, הרבי אומר שאין כאן אמת מוחלטת. אפשר לומר שהוא הדבר שאמרנו קודם – לומר שמי שמסתובב סביב השני הוא מבשר אותו, יש מה שהחתן מבשר את הכלה, ומה שהיא מבשרת אותו, וגם בו זמנית כל אחד מסתובב סביב השני. זה תשובה אחת של הרבי, איך לבנות בית יחד – שבעצם כל אחד מסתובב סביב השני וכל אחד קשור לשני וכל אחד מבשר את השני.

ה. הוכחות לקיום הבורא בעולמות ביי"ע – אבולוציה של השכל

אבל המכתב היותר ארוך והיותר עמוק זה הראשון, תשובה לסטודנטים, לגמרי רחוקים – שידעו שהרבי גם היה מדען (כמו שהזכיר האבא), ורצו שכתור איש מדע יוכיח לה שיש בורא בעולם – והרבי כותב מכתב ארוך, שמאד מתחשב ברוח הכותבים, ובתמצית כותב שלשה דברים. שני דברים שכתובים בספרים, והרבי כותב בטוב טעם ודעת, והדבר השלישי שיותר ברמז לא כתוב קודם, וזה הכי חשוב לעניינו.

הוכחה ראשונה זה מהרמב"ם – שההוכחה הכי חשובה למציאות הבורא ולמ"ת זה מעמד הר סיני, שעדות של ש מאות אלף איש עברה בלי הפסק מדור לדור עד לדורנו אנו. להבדיל, כל הדתות מבוססות על היזוי של 'נביא' אחד, ואילו הבסיס שלנו רחב ביותר – כל העם ראה, וזה עבר מדור לדור בלי הפסק, ויש כאן עדות שהיתה התגלות אלקית. בלשון הנביא, "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים". כך הרמב"ם כותב, והרבי גם מביא את זה בתור הוכחה ראשונה. אנחנו תיכף נחזור לזה. ההוכחות האלה אמורות לומר משהו לגבי המנטליות של הדור שלנו, והשאלה באמת כמה הדברים האלה מדברים אלינו. זה ההוכחה העיקרית של הרמב"ם.

אחר כך הרבי עובר להוכחה השנייה, שהיום זה הפולמוס הכי חשוב בין דת ומדע ופילוסופיה – זה שרואים בעולם הטבע, בצורה הכי מופלאה, סדר. את זה אמרו הפילוסופים, הלא יהודים, מאות בשנים. היום יודעים את זה עוד יותר, ממצאים חדשים שאם העולם לא היה מתוכנן על חלקיק שבחלקיק של דייקנות לא היה שום סיכוי כלל וכלל שתפתח אנושות. זה לא ענין של אבולוציה בלבד, אלא ענין מכל תחומי המדע המדויק, החל מהפיזיקה, שהסיכוי שיצא עולם עם חיים זה כל כך קלוש שחייבים לומר שיש בורא. זה עדיין שנוי במחלוקת, יש מדענים מאמינים ויש חולקים – זה בראש פולמוס המדע והאמונה היום. שהסדר המופתי בטבע – נקרא לזה ככה בקיצור – הוא ההוכחה. הרבי גם מביא את המשל, שלא יתכן שמישהו ישפוך קסת דיו ותצא תמונה מהודרת. אז אם יש תמונה מהודרת סימן שיש איזה אמן, "מעשה ידי אמן", שעשה זאת. עד כאן ההוכחה השנייה, בקיצור נמרץ. בסוף ההוכחה הזאת, שהרבי מביא בסגנון מיוחד – צריך לקרוא בפנים – הוא מביא מאמר חז"ל שיש בעל הבית לבירה זו. זה ביטוי בחז"ל לגבי אברהם אבינו, היהודי הראשון שהתקירה הזאת העסיקה אותו – וכך כל יהודי צריך לעסוק בכך. ב"יש בעל הבית לבירה זו" רמוז השם השני של הכלה, רוזה, ו"בעל ה" = גלעד (אפשר למצוא את ארבעת השמות, אבל שני אלה יותר בולטים). "יש בעל הבית לבירה זו" = גל (שתי האותיות הראשונות של גלעד – גל-עד) בריבוע – "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". בלשון הזאת הרבי מסיים את ההוכחה השנייה – שכאשר מסתכלים בעין פקחית על מה שקורא בעולם רואים שיש בורא.

אחר כך הרבי עובר למשהו יותר מודרני, הפיזיקה הקוואנטית (לא נוקט בשם, אבל לזה הוא מתכוון), וזה דבר חדש, שאף אחד לא אמר. הוא אומר שבעצם מי אומר לי שיש בכלל מציאות גשמית פיזית. הרי לפי המדע החדש – שהכוונה לפיזיקה הקוונטית – החלקיקים זה לא דבר ('אלקטרון איז נוט אה סינג'). יש כל מיני תיאורים לזה, חלקיקים, גלים, אבל העולם בנוי מלא-מציאות. לכן, הרבי אומר, מי אומר שהעולם שלנו קיים – אולי הכל וירטואלי. אחר כך אומר דבר שהפילוסופיה כן חקרה – מי אומר שהחושים שלי מעידים אמת על המציאות החיצונית. אולי אין שום קשר בכלל בין מה שאני רואה ושומע, שהכל סובייקטיבי, לבין המציאות החיצונית, האובייקטיבית, שאין אליה שום גישה. החקירות מהסוג הזה התחילו מקאנט, אבל זה עוד יותר מתחדד לפי המדע בזמן האחרון. כלומר, שלכאורה כל העולם הזה – או שהוא וירטואלי, או לא קיים בכלל, או שהחושים שלי משקרים. זה כמו חוק אי הוודאות של אייזנברג – הכל לא ודאי (נחזור לחוק הזה, שמאד חשוב לנו בהמשך). אחרי שהאדם מתבונן לפי המדע היום שלא פשוט בכלל שיש מציאות, אז מה יותר פשוט? זה 'דילוג' (דילוג קוואנטי בחשיבה) – הרבי אומר שהרבה יותר פשוט להניח שיש משהו שעשה את המציאות-הלא-מציאות, המציאות הלא-וודאית, מאשר להאמין במציאות עצמה. יותר מציאותי להאמין שיש פועל את החידה הזאת, את האי-וודאות הזאת, מאשר להאחז במציאות הזאת שכולה וירטואלית.

מה הרבי עשה כאן? דילוג בין מה שנקרא בחסידות "עולמות בפשיטות ואלקות בהתחדשות" – השקפה ראשונה של מי שנוולד לתוך העולם הזה, שמאמין בפשטות במה שרואה, ומספרים לו סיפורים ומאמין להם או לא. זה שאומרים לו שיש אלקים זה חידוש, ובזה הוא מאמין (כחידוש, במקרה הטוב), אך מה שפשוט לו זה שיש עולם. זה "עולמות בפשיטות ואלקות בהתחדשות". פשוט שיש עולם, ואם יש אלקים – כל הכבוד, זה משהו חדש. כתוב שאת הדילוג הזה חידש הבעל שם טוב – שיהודי צריך להרגיש בדיוק הפוך, "אלקת בפשיטות ועולמות בהתחדשות", שבטוח יש אלקים וספק, אי-ודאי, אם הצלחת הזאת קיימת. הצלחת הזאת זה ההתחדשות, זה החידוש, וזה שיש מי שעשה את הצלחת זה מובן. גם אם זה וירטואלי – יש מי שעשה את הוירטואלי הזה, את מה שלא יהיה העולמות. אחר כך הרבי משתמש בעוד רעיון, שמתאים לביטוי שמי שהכי אוהב אותו זה רבי אייזיק מהומיל – שהשכל הבריא אומר ומחייב ש"אין דבר עושה את עצמו". שום דבר שאני יכול לחוש אותו לא עשה את עצמו. אפשר להתווכח על זה, או שזה נכון או שלא – יש כאן איזה דילוג, אבל הרבי אומר שדווקא לפי המדע החדש זה פשוט לומר כך. הרבי אומר שדברים הכי פשוטים הכי קשה לקבל, במיוחד למדען, אבל זה הדבר הכי פשוט והכי מוכח לאור המדע הכי חדש. בזה הרבי מסיים את המכתב, וגם מזמין את הסטודנטים להמשיך לשאול שאלות – שישמח לקבל עוד שאלות ולענות.

זה שהחתן והכלה שלנו קבלו את המכתב הזה – סימן שזה מכתב ששייך להם. כל החקירה הזאת, וכל הדבר הזה. יש מאמר חז"ל "רע מה שתשיב", שהחתן והכלה צריכים להיות כמו הרבי כאן, שאלו השאלות שהם צריכים להתמודד איתן, גם בעצמם וגם כדי להסביר לאחרים בטוב טעם ודעת. הכל צריך להיות לפי איך שהעולם מתקדם, אי אפשר להסתפק בהוכחות של פעם. נקרא לזה אבולוציה של השכל, שהיום לא מספיק של פעם. כמו שיש תרופות של חז"ל שאומרים שאין ערב שזה יעבוד היום, כך גם המנטאליות משתנה – מה שפעם היה הוכחה לשכל, היום לא בטוח יעבוד. נתחיל ממצמד הר סיני: לאור כל הכפירה של מאות השנים האחרונות, לדאבוננו הארס הזה נכנס כל כך עמוק לתוך המנטאליות של האנשים, שלא מספיק לומר להם היום שיש לנו ללא הפסק מסורת מדור לדור של שש מאות אלף אנשים עד היום הזה, וזה מוכיח גם שיש אלקים שהוא זה שהתגלה וגם שהתורה אמיתית. לאנשים מאמינים זה בסדר גמור – כשאני לומד את הרמב"ם אין לי בעיה – אבל אני יודע טוב טוב שלמנטאליות של מה שקוראים תינוקות שנשבו, אנשים אינטליגנטים שלא גדלו על ברכי האמונה, ההוכחה הזאת לא מדברת. הם שואלים מי אומר. מי שלא מאמין בכל המסורת יאמר שאת כל התורה, את כל האגדות האלה, משהו חדש בתחלת בית שני – קשה לומר את המלים האלו, אבל ככה יאמרו לך. אז צריך להבין למה זה ככה. זו ההוכחה של הרמב"ם, אבל היא לא כל כך מדברת היום. ההוכחה השנייה, כפי שאמרנו, זה עיקר הפולמוס של מאות השנים האחרונות, וגם עדיין של הדור שלנו – האם הסדר המופתי בעולם מוכיח על בעל הבית או לא. יש מדענים היום

שאומרים שכן, מדענים על רמה, אבל עדיין רוב חתני פרס נובל יתחמקו מלהודות לטיעון הזה (יכול להיות שזה פוליטי – שזה נזק מרובה למשכורת שלהם, ליוקרה שלהם ולכבוד שלהם – זה בהחלט יכול להיות, אבל זה לא רק זה). זה עדיין דבר שהוא שקול. אבל מה שאמור באמת לעשות סוויצ' היום אצל אנשים אינטליגנטיים – אם רק אפשר להסביר את זה נכון – זה דווקא הדבר השלישי שלא כתוב קודם. הדבר הזה, שהמדע אומר שהצלחת זה בכלל לא מה שאתה רואה, זה אי ודאות מוחלטת, ואם זה לא ודאי – יותר בטוח ויותר ודאי שיש מי שעשה את זה, מכל המציאות הנראית לעין כביכול. את זה החסידות חדשה, הביטוי "עולמות בהתחדשות ואלקות בפשיטות".

נסביר עוד משהו יפה בשלש ההוכחות האלו. קודם כל נאמר ששלש ההוכחות האלו הן הוכחה של עולם העשייה, הוכחה של עולם היצירה והוכחה של עולם הבריאה. זה שאני אומר שהיה לפני כך וכך שנים מעמד הר סיני והעדות עברה מדור לדור וזה מוכיח גם את מציאות ה' וגם את אמיתות העולם – זה מאורע שקרה בעולם שלנו, ועבר אלינו בעדות נאמנה, זה בעולם העשייה. לומר שהסדר והיפי של הטבע – והרבי מדגיש במכתב שלא רק הטבע מסודר, אלא חוקי הטבע, ומדגיש שגם חוקי הטבע לא עשו את עצמם (ולא רק הגשם של הטבע) – מדגיש שחייב להיות מישהו שתכנן אותו, מישהו תכנת את המחשב (לא יכול להיות מחשב מפותח אין סופי בלי מתכנת). זה שייך לעולם היצירה, עולם הטבע (מלשון הטבעה, טביעת צורות ומינים כלליים, כמו ארבעת פני המרכבה בעולם היצירה, פני אריה אל הימין וכו'), ולכן זה עדיין לא מדבר לשפיץ השכל – להוכיח מתוך הסדר המופתי שחייב להיות אמן שתכנן ותכנת את המחשב. עולם היצירה זה עולם הצורות (הכלליות), עולם הסדר, שהכל מסודר והכל יפה. עולם הבריאה נקרא בקבלה אפשריות המציאות. זה מונח בקבלה שבדיוק מקביל לחוק האי-ודאות של אייזנברג – שכל המציאות זה לא ודאי, זה רק אפשרי. לכן להגיע לכעין הוכחה מזה זה בבריאה. מי שבאצילות לא צריך הוכחה בכלל, הוכחות זה רק בעולמות התחתונים, אבל הכי גבוה זה מתוך עולם הבריאה – שכל המציאות זה רק אפשרות. לכן שם מורגש שאין דבר עושה את עצמו – לכן זה עולם הבריאה, מרגישים שיש בורא. כל הזמן נבראים בתוך החלל חלקיקים וירטואליים, כל הזמן מתהווים ומתאפסים בן רגע חלקיקים בחלל. זה תפיסה של עולם הבריאה, כמבואר אצלנו באריכות בהרבה מקומות. שם העולם הוא לא כלום, ומה שיש בטוח זה רק מי שאחראי על זה – ודאי שיש מישהו אחראי, וכל השאר זה לא ודאי. בעולם הבריאה נאמר "בורא חשך", המציאות שם היא בכחינת "והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום" ("ברישא חשוכא", בעולם הבריאה, "והדר נהורא", בעולם היצירה – "יוצר אור". "וירא אלהים את האור כי טוב", האור יצא טוב, מסודר ויפה לעין, וד"ל), אבל דווקא "והארץ היתה וגו'" נמשך ישירות מ"בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", וד"ל.

נשים לב לעוד דבר שמחבר הכל יחד, ובסוף נגיע לחוק אי הודאות שכולל הכל יחד. בעולם העשייה אמרנו שההוכחה זה מההסטוריה, ממתן תורה והלאה. שמה ההוכחה היא כל כך טובה שגם הוכחת שיש ה' וגם שהתורה אמת – במכה אחת הוכחת כל מה שרצית. בהוכחה השניה, שמוכיחים את הבורא מתוך הסדר המופתי שבעולם, אז לא הוכחת שום דבר לגבי התורה – רק הוכחת שיש מתכנת למחשב. גם לכך יש שתי ואריאציות – או שמאמינים בבריאה כמו שכתוב בתנ"ך (בריאתנים), או שלא מתעקשים על זה. כי מתוך הסברא של הסדר אתה גם לא יכול לדעת שום דבר לגבי גיל העולם. מצד אחד ההוכחה כל כך יותר טובה, שגם מתקבלת על דעת הרבה מדענים היום, ומצד שני ירדת אין סוף בכמה הוכחת. אם אני אומר שהסדר של העולם מוכיח על בעל הסדר, על האמן שברא את העולם, אז באמת לא הוכחתי לגבי התורה שום דבר, חוץ מדבר אחד – שבורא עולם אוהב סדר ("וירא אלהים את האור כי טוב וגו'"), ועד לסיום הבריאה – "וירא אלהים את כל אשר ברא והנה טוב מאד"). אם הוא אוהב סדר ויפי – זה מה שמפריע למדענים, שאמרתי משהו חיובי לגבי הבורא. בעולם העשייה אני רוצה להוכיח את כל התורה, תריג מצוות, טאק-טאק-טאק, חתוך, הבורא אמר כך וכך וכך. בעולם היצירה אני לא יכול לומר כל כך חד, אבל אני אומר שהבורא אוהב סדר, אוהב אנשים, כי כל כך דייק בעולם שרק אחרי כל הדיוק יכולים לצאת מזה אנשים. אם הוא כל כך אוהב סדר וכל אוהב אנשים אני צריך ללמוד ממנו. כל האתיקה של היום, בכל העולם כולו, כולל טוהר הנשק בצבא, זה הכל מנטאליות כזאת – הנה, ה' אוהב אנשים, עשה את כל המאמצים האפשריים

לאפשר בריאה. מי שאוהב לא רק אנשים, אלא בכלל שמירת טבע – חיות, צמחים – מי שחשוב לו אקולוגיה, זה בגלל זה. יש בזה הרבה אמת – הבעל שם טוב הקפיד אפילו לא לתלוש עלה מהעץ. אם אין סיבה, אם אין מצוה על פי תורה, לא צריך לקלקל את הטבע בכלל. זה חידוש של הבעל שם טוב – לשמור על הטבע עד הגבול האפשרי, אלא אם כן יש מצוה שחייבים לשנות משהו (לטבע יש חזקת מרא קמא). שוב, כאן לא הוכחתי את התורה אבל כן הוכחתי שאלקים אוהב סדר, אוהב אנשים, אוהב את הנבראים – אוהב (המדה הראשונה מבין מדות הרגש שבלב, עליה נאמר "יומא דאזיל עם כולהו יומין", שמתלווה לכל מדות הרגש, לכל הו"ק דמקננין בעולם היצירה). זה אהבה, זה רגש. אבל אם אני עולה יותר, לעולם הבריאה, שהוכחת ה' זה בגלל אי הוודאות של המציאות – שהמציאות ירדה, ומה שנשאר זה רק משהו פשוט שאיני יכול להגדיר בכלל. היות שאיני יכול להגדיר בכלל את ה' זה הכי שכלי (גם הרמב"ם ישמח להודות לזה שאל ה' אפשר להתחסס רק בדרך של ידיעת השלילה ולא בדרך של ידיעת החיוב, והיינו שמצד אחד ראשו של הרמב"ם מונח בדרגת השכליים הנבדלים, האינטליגנציה הכי גבוהה ומופשטת של עולם הבריאה, וביחד עם זה הוא זה שמביא ונתמך הכי חזק על ההוכחה לאמיתות המסורת היהודית, התורה וכל הכתוב בה אודות ה' יתברך, מציאותו ורצונו, מהעדויות ביחס למעמד הר סיני, ההוכחה של עולם העשיה כנ"ל, ודוק), הכי מפתה את השכל המודרני – שאי אפשר לומר עליו שום דבר, ואם כבר אפשר לומר משהו הפוך, שהוא אוהב כאוס, כי כל המציאות שברא אינה מציאות כמוצאת לנו בדרגה הזאת, והכל רק אפשרויות המציאות ואי-ודאות.

נוסיף לזה עוד משהו: הוכחה של הסטוריה חוזרת עד למעמד הר סיני. ההוכחה של הסדר חוזר לביג-באנג, לתחלת הבריאה, או ליתר דיוק לתקופה אחריה אבל לא רחוקה ממנה (בה נקבעו חוקי הטבע כפי שאנו מכירים כו'). בתורה, הסדר המופלא הוא סוד גן עדן מקדם, בו הושמו אדם ותוה לפני החטא ("לעבדה ולשמרה"). אבל הדבר השלישי חוזר לביג-באנג, לרגע הראשון שלו, או אפילו קודם, בלשון הקבלה לסדר זמנים שקדם לבריאת העולם. זה מאמר מוסגר. אבל עיקר הווארט כאן שככל שאני יורד למטה – ותכלית ה' לתת תורה למטה, בעולם העשיה – ה' ורצונותיו נקבעים יותר, אבל יחד עם זה היכולת להוכיח עם זה פוחתת. אצל הרמב"ם אפשר להוכיח את זה מתוך מעמד הר סיני, אבל בראשים של היום – ככל שאני יורד יותר, ויותר 'מקבע' את הקב"ה ואת מה שהוא רוצה, שזה התורה, כך אני יורד ברמה השכלית המופשטת של עצם ההוכחה שיש אלקים. למה הדבר דומה? הוא הוא אי הודאות של איזנברג. שאם יש שתי תכונות, ככל שאני מדייק לגבי תכונה אחת כך אני מפסיד דיוק לגבי תכונה שניה. שוב, הכי להוכיח לשכל של היום שיש אלקים זה דווקא לדלג להשגה כזאת של "עולמות בהתחדשות" וממילא "אלקות בפשיטות". מתוך זה, אם אני אשאר שם, אני כן אוכל לרדת ומאותו מקום לקבל את התורה. אם אני בעולם היצירה, כל הפולמוס זה כמו שאמרנו קודם, האם הסדר מוכיח על בעל הבית או לא. יש הרבה הרבה אנשים הכי חכמים שאומרים שאין ספק – הסדר כל כך מופתי שאין ספק שיש בורא – ויחד עם זה זה לא מוכיח לי שום דבר לגבי התורה, לגבי הייחוד, האמת הבלעדית, של היהדות. אבל כשיורדים עוד יותר, כשעוברים את המסך שבין היצירה לעשיה, "אף עשיתיו", אז מחד ההוכחה כוללת ומקיפה, למציאות ה' ואמיתת התורה וכו', אבל מצד שני השכל היום (אולי בגלל הארס שנכנס בדורות האחרונים כנ"ל, אבל גם הנפשות של דורותינו אנו 'פגיעות' לארס זה, משא"כ בדורות קדמו, ודוק) לא קונה את זה (לא מדברים על אנשים מאמינים).

המוסר השכל לחתן ולכלה: אם רוצים היום להוכיח לדור צריך ללמוד הרבה חסידות וגם להכיר מדע (בזה אני נוטה להסכים במדת מה עם האבא), להיות בקיא (לפום שיעורא דיליה, אך לא על חשבון השגשוג בתורה, רק מספיק לאפשר, בסופו של דבר, שהתורה והמדע יתאחדו כנ"ל) גם במתמטיקה וגם בפיזיקה, עם היכולת לבוא ולהסביר לדור הזה ש"זה השער להוי", שבדור שלנו השער לה' זה מתוך האי-ודאות של המציאות. צריך להבין את זה טוב טוב, שאי הודאות של המציאות זה השער לקב"ה היום, ומי שמבין את זה טוב טוב מגיע אל ה' ואחר כך יורד וכל התורה מתחדשת – תורה חדשה מאתי תצא. יש ה' ויש תורה, אבל הכל "פנים חדשות באו לכאן" (כמו חו"כ שמברכים שבע ברכות דווקא כשיש פנים חדשות). זו התשובה שקבלו החתן והכלה באגרות קדש בהשגחה פרטית, וה' יברך אותם שיישמו את זה. מסופקני כמה

ט

מאותם סטודנטים חזרו בתשובה בעקבות המכתב, אבל גלעד ואליתל, מתוך התקשרות אמיתית ושמחה, ודאי יחזירו את כל אלו שלא חזרו עדיין עם הרבה שכל טוב ובריא, נשמות בריאות בתוך גופים בריאים.

לחיים לחיים, שיהיה הרבה נחת.